

AZƏRBAYCAN — CƏNUBİ QAFQAZDA VƏ XƏZƏRYANI BÖLGƏDƏ YENİ REALLIQLARIN AKTORU KİMİ

Əsədullah Süleymanov

siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Azərbaycan Dövlət Dəniz Akademiyası, **Azərbaycan**

<https://orcid.org/009-0005-2595-1110>

Xülasə. XXI əsrin ötən onilliklərində Qafqazda gedən siyasi proseslər güc mərkəzlərinin və region ölkələrinin xarici siyasətində yeni hədəflər müəyyən edib. Tam əsasla deyə bilərik ki, bu proses Azərbaycanın ağıllı gücü ilə müəyyən olunmuş yeni siyasi aktorluq amilini reallaşdırıb. Çünki inkişafın və əməkdaşlığın ən etibarlı konsepsiyası məhz Azərbaycandan başlayan siyasi iradə, ideoloji müdriklik, mütərəqqi ideyalar və nəhayət, möhkəm dövlətçilik təməlləri ilə bərqərar olmuşdur. Ona görə də həm Cənubi Qafqazda, həm də Xəzər bölgəsində Azərbaycan siyasi aktorluğu ələ almaqla, həm də dövlətlərin inkişaf strategiyasında nümunə rolunu oynamışdır. Bu baxımdan məqalə xüsusi aktualıq və əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: geosiyasət, dövlət, milli maraqlar, Cənubi Qafqaz, sabitlik, Xəzər hövzəsi, nəqliyyat dəhlizləri, enerji resursları

Giriş. Yeni reallıqlarda regional əməkdaşlıq platformasının yaradılması Azərbaycanın geosiyasi maraqlarının prioritet istiqamətlərindəndir. Əslində, Sovet İttifaqının dağılmasından sonra dövlətlərarası münasibətlər sistemində yeni baxışlar və yeni tələblər meydana çıxmışdır. Fikrimizcə, bu zərurət yeni dünya nizamında daha çox coğrafi qonşuların qarşılıqlı faydalı iqtisadi əməkdaşlığı məsələsi fonunda daha böyük əhəmiyyət kəsb etməyə başlamışdır. Bizi dünyanın ən həssas geosiyasi mövqeyə malik regionlarından olan Cənubi Qafqazda gedən proseslərin, xüsusilə Azərbaycanın maraqlarında birləşən hadisələrin düşündürməsi tam təbiiyədir. Tarixən bu coğrafiyada regional və global güc mərkəzlərinin maraqları toqquşub. Qafqazda yeni əməkdaşlıq münasibətləri Sovet İttifaqının dağılmasından sonra yaranmağa başlasa da, Ermənistanın təhlükəli siyasi addımları hərtərəfli və çoxşaxəli əməkdaşlıqdan danışmağa imkan verməmişdir. Bu isə, ilk növbədə, Ermənistanın, demək olar ki, bütün qonşularına qarşı əsassız ərazi iddiaları ilə çıxış etməsinin nəticəsidir. Ermənistanın Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonlarına, Türkiyənin Anadolu bölgəsinə, Gürcüstanın isə Cavaxetiya regionuna iddia etməsi Qafqazlarda sabitliyin yaranmasını əngəlləyən əsas faktor kimi, çoxtərəfli əməkdaşlıq layihələrindən onu təcrid etmişdir.

Azərbaycan Cənubi Qafqazda və Xəzəryanı bölgədə yeni reallıqların aktoru kimi özünün strateji xəttini müəyyənləşdirdiyindən deməliyik ki, regional müstəvidə bir neçə üçtərəfli formatın təşəbbüskarı, iştirakçısı və aktordur. Gedən proseslərin nəticəsi göstərdi ki, belə formatlar regional məsələlərin müzakirəsi, əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı, birgə layihələrin həyata keçirilməsi baxımından regiona dividend gətirdi, əməkdaşlığı çoxtərəfli formata keçirdi və əhəmiyyətli təşəbbüslər üçün yollar açdı. Buna sübut kimi, Xəzəryanı dövlətlərin su sərhədlərinin razılaşdırılması haqqında imzalanan müqaviləni, Ermənistanın təcavüzkar ölkə kimi dünyada ifşa olunması və Azərbaycanın təşəbbüskarı olduğu üçtərəfli əməkdaşlıq platformasında Cənubi Qafqazdan əlavə, Xəzər-Qara-Aralıq dənizi hövzələrini birləşdirən strateji bölgədə vahid iqtisadi məkanın yaradılması siyasətini göstərmək zəruridir.

Azərbaycan Cənubi Qafqazda yeni reallıqların aktordur

Bu gün Cənubi Qafqaza dair aparılan tədqiqatların əksəriyyətində 30 ilə yaxın müddətdə Ermənistanın Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan ərazilərini işğal altında saxlaması və bu işğal nəticəsində torpaqlarımızın təxminən 20 faizinin Ermənistan tərəfindən zəbt edilməsi, 1 milyondan çox azərbaycanlının öz doğma torpağından didərgin salınması, Ermənistanın Azərbaycana

qarşı soyqırımını törətməsi əsas təhlil mövzudur. Məlumdur ki, beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləsə də, məsələ öz həllini ona görə tapmırdı ki, dünyada sülhə və ədalətə münasibət qeyri-formal olaraq beynəlxalq hüququn prinsiplərindən kənarda idarə olunurdu. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi məlum 4 qətnamənin də yerinə yetirilməməsi, Ermənistanın danışıqlardan imtina etməsi, Ermənistan rəhbərinin "Qarabağ Ermənistandır və nöqtə" deməsi ilə sülhə zərbə vurması faktiki olaraq dünyada ədalətsizliyin himayə olunduğu kimi bir tendensiyanı üzə çıxarmışdı. Məhz bu zəruri global məsələlərin dünyaya təhlükə mənbəyi olmasından, onun qarşısının alınması istiqamətində beynəlxalq birliyin fəaliyyətsizliyindən narazı qalan Azərbaycan dövləti yaratdığı yeni reallıqlarla sabitliyin, təhlükəsizliyin təmin olunması üçün öz konsepsiyasını irəli sürərək onu dünyadakı narahat regionlarda sabitlik üçün tətbiq olunacaq nümunəyə çevirdi. Türkiyə və Rusiyanın regiondakı sabitləşdirici rolunu yüksək dəyərləndirən Azərbaycan bu dövlətlərlə ikitərəfli və çoxtərəfli formatda əməkdaşlığın prinsiplərini balanslaşdıraraq elə tətbiq etmişdir ki, o regionda həmin ölkələrin sülhə dair potensialının yüksək dərəcəsini müəyyənləşdirmişdir. İspaniyanın EFE informasiya agentliyinə müsahibəsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev demişdir: "Bəli, biz regional əməkdaşlıq platformasına dair Türkiyə Prezidentinin təklifini dəstəklədik. Ermənistan hələ ki, cavab verməyib. Görürsünüz, Ermənistan yenə də qeyri-konstruktiv mövqe sərgiləyir. Lakin biz bu təklifi tam dəstəkləyirik. Bu, nəinki müharibədən sonrakı məsələlərə, eləcə də ümumiyyətlə, bizim bölgədə regional inkişafa xidmət edəcək. Çünki əgər biz regionun altı ölkəsi arasında bu cür əməkdaşlıq formatını yaratmağa müvəffəq olsaq, bu, hər hansı yeni düşmənçilik hərəkətlərinə qarşı əsas zəmanət olacaq. Bu, regional əməkdaşlığın mühüm amilinə çevriləcək və çox fayda gətirəcək" (1). Təbii ki, Birgə əməkdaşlıq kommunikasiyaların açılmasına zəmin yaradır, region ölkələri arasında ticarət dövriyyəsini artırır, regionun gərginlik məkanından sabitlik, sülhün bərpası olduğu bir məkana çevrilməsini təmin edir. Azərbaycanın siyasətinin prioritet məsələsi də bundan ibarət olmuşdur. Azərbaycan Prezidentinin Cəbrayıl ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşündə dediyi kimi, "bu gün regionda real praktiki əməkdaşlıq çərçivələri müəyyən olunur. Türkiyə - Rusiya əməkdaşlığı regionda sabitliyin təminatçısıdır. Bölgədə sabitliyin bərqərar olunmasında Türkiyə və Rusiyanın rolunu isə yüksək qiymətləndiririk...Yəni, bizə bu format kifayətdir. Ermənistan da bu formata qoşulacaq. Çünki başqa yolu yoxdur. Yəni bizim üçün bu format kifayətdir — Türkiyə-Rusiya-Azərbaycan-Ermənistan. Kim istəyir qoşulsun, kim istəmir özü bilər. Hər halda, bu gün Azərbaycanın razılığı olmadan bu bölgədə hər hansı bir təşəbbüs gerçəkləşə bilməz. Bunu hər kəs bilməlidir" (2). Azərbaycanın Vətən müharibəsində hərbi və siyasi iradəsi bütün dünyaya məlumdur. Dünya tarixində xalqın iradəsi ilə liderin iradəsinin vəhdətində ədaləti bərpa edən çox nadir müharibələr mövcuddur. Yeni reallıqlarda Azərbaycanın aktorluğunu müəyyənləşdirən əsas amillərdən biri bu nümunənin sivil formasını yaratmaq oldu. Digər tərəfdən qalib ölkənin məğlub ölkəyə sülh təklifi və onu əməkdaşlığa dəvət etməklə bütün dünyaya təlqin etməsi yolunda möhkəm iradəsi olmuşdur. Maraqlıdır ki, regionda separatizmin hökm sürdüyü zaman öz missiyalarından qaçan qüvvələr indi sülhün bərpası üçün dəstək göstərmək, minaların təmizlənməsi və sərhədlərin delimitasiyasında yardım etmək təklifləri ilə çıxış etməyə başladılar. Halbuki müharibə olmadan regionda sülhə nail olmaq üçün kifayət qədər imkanlar var idi. Bu imkanlardan istifadə olunmamışdır.

Xəzəryanı bölgənin yeni geosiyasi reallıqları

Məlumdur ki, yeni dünya düzənində də Xəzər hövzəsi Avrasiyada və dünyanın transmilli nəqliyyat-kommunikasiya sistemində, o cümlədən geosiyasi vəziyyətində ən vacib və həlledici məkanlardan birinə çevrilmişdir. Təhlil göstərir ki, XX əsrin 90-cı illərinin sonlarından başlayaraq bölgənin quru, su və dəmiryolu şəxələri vasitəsilə ətraf ölkələrin bir-birilə və transmilli dünya ilə reallaşdırdığı geoiqtisadi əlaqələrinin əsas ağırlıq mərkəzinə çevrilməsi Şərq-Qərb, Şimal-Cənub nəqliyyat-kommunikasiya sisteminin fəaliyyətinə, geoiqtisadi əlaqələrə dinamizm gətirdi, hövzə beynəlxalq aləmin transmilli fəaliyyət meydanına çevrildi. Bu baxımdan bütün dövrlərdə xarici aləmin və regionun xüsusi hərbi-geostrateji rəqabətinə və qarşıdurmalarına meydan olmuş Xəzəryanı bölgənin Rusiya, Türkiyə, İran kimi böyük region dövlətlərinin və onların beynəlxalq müttəfiqlərinin strateji maraq mübarizəsini şərtləndirməsi heç də təsadüfi deyildir. Çünki Xəzər hövzəsi özünün beynəlxalq dəyəri, zəngin və əhəmiyyətli geosiyasi, geoiqtisadi və hərbi-geostrateji resursları ilə

yanaşı, həm də regionun müxtəlif xalqlarının yaşadığı ölkələrin mövcud olduğu konkret bir sivilizasiya meydanı, milli-etnik yaşayış məskəni və coğrafi məkandır. Buna görə də yeni reallıqlar fonunda məlum oldu ki, Xəzər hövzəsi ölkəsi bölgədə milli maraqlarını təmin etmək məqsədilə daxili və xarici siyasət prioritetlərini formalaşdırır, başqa dövlətlərlə siyasi, iqtisadi, hərbi və mədəni qurumlar yaradır, transmilli və regional integrasiya proseslərində fəal iştirak edir **(3)**. Təbii ki, bu zaman ölkələrin bəzən bir-biri ilə və regionda marağı olan digər dövlətlərlə geosiyasi, hərbi-strateji və geoiqtisadi maraqları toqquşmuş, bəzən də üst-üstə düşmüşdür. Xəzər hövzəsinin ümumi geosiyasi münasibətlərin mürəkkəbliyi, ilk növbədə bölgə ölkələri arasındakı inkişaf istiqamətlərinin fərqliliyi, regional münaqişələrin mövcudluğu, transmilli və milli maraqların kəsişməsi xarici geosiyasi güclərin təsiri ilə izah edilməlidir. Beləliklə, göründüyü kimi, Xəzər hövzəsi hazırda bir tərəfdən beynəlxalq güclərin, ABŞ, Avropa İttifaqı, Rusiya, Türkiyə, İran, Çin və Yaponiya kimi böyük ölkələrin maraqlarının təmsil olunduğu, digər tərəfdən isə yerli dövlətlərin yerləşdiyi və öz maraqlarını təmin etməyə çalışdığı mürəkkəb bir geosiyasi məkan kimi təhlil edilməlidir. Azərbaycanın Xəzər bölgəsindəki xarici siyasətinin prioritetlərinin mahiyyətində dayanan əsas məsələ bu idi ki, Xəzər bölgəsində sülh və əməkdaşlıq konsepsiyası formalaşmalıdır. Xəzər hövzəsi nəinki regionun, hətta dünyanın geosiyasi taleyində əhəmiyyətli məkanlardan biri kimi dəyərləndirilməlidir **(4)**. İlk vaxtlar Azərbaycanın bu istiqamətdəki siyasəti qonşu dövlətləri ciddi narahat etməyə başlasa da, Ulu Öndər Heydər Əliyevin region dövlətləri ilə strateji və müdrik siyasi xətti regiona yeni əməkdaşlıq xətti açdı. Biz açıq deməliyik ki, Xəzər hövzəsinin regional geosiyasi vəziyyətini və ölkələrarası münasibətlərin mürəkkəb xarakterini müəyyən edən səciyyəvi cəhətlərdən ən əsası da bölgədə Rusiya, İran kimi ölkələrin öz maraqlarını irəli sürməsi və reallığı nəzərə almadan müzakirələrə rəvac vermələri idi. Azərbaycan Xəzər hövzəsində ayrı-ayrılıqda və tərəfdaşları ilə birlikdə fərqli maraq çərçivəsi və strateji hədəfləri olan ölkələri bir araya gətirməklə qlobal əməkdaşlıq platforması yaratmağa nail olmuşdur. İlk vaxtlar Rusiyanın geosiyasi, geostrateji və geoiqtisadi mövqeləri digərləri ilə müqayisədə daha üstün görünsə də, bütövlükdə regionun və yerli müstəqil ölkələrin malik olduğu beynəlxalq status onu da yeni geosiyasi şəraitlə üz-üzə qoymuş və bölgəyə artan xarici maraqlarla hesablaşmaq məcburiyyəti ilə üzləşdirmişdir. Burada Azərbaycanın mövqeyi və hadisələrə təsir imkanları Ulu Öndər Heydər Əliyevin müdrikliyi ilə regionda yeni bir sülh və əməkdaşlıq meydanı açmışdır. Xəzər hövzəsi ölkələrinin yüksələn dinamika ilə bir-biri ilə kifayət qədər intensiv ikitərəfli və çoxtərəfli regional münasibətlərinin formalaşması da məhz bu müdrik siyasətin təzahürü idi **(5)**.

2020-ci il sentyabrın 27-də başlamış 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Cənubi Qafqazda Azərbaycanın yaratdığı yeni geosiyasi reallıq formalaşmış. Vətən müharibəsindən dərhal sonra Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycan beynəlxalq hüquqa əsaslanaraq, Ermənistanın 30 illik işğalına son qoyub, müharibə yolu ilə özünün ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa edib. Bu müharibədə Azərbaycan xalqımıza qarşı 1992-ci il fevralın 26-da Xocalı kimi dəhşətli soyqırımı həyata keçirmiş Ermənistan ordusunu və bəşəriyyət üçün ən təhlükəli meyllərdən olan erməni faşizmini məhv edib. Hələ İkinci Qarabağ müharibəsinin gedişində Prezident İlham Əliyev postkonflikt dövründə Cənubi Qafqazın siyasi arxitekturasını şərh edərkən gələcəkdə bütün istiqamətlər üzrə integrasiya və inkişafın, xüsusən də uzunmüddətli sülh və təhlükəsizliyin yaradılmasının vacibliyini bildirib. Bunun üçün Azərbaycan təkliflərlə çıxış edib və bu təkliflər Ermənistanın kapitulyasiyası hesab olunan 2020-ci il 10 noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatda əks olunub **(6)**. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Prezident İlham Əliyev bölgədə nəqliyyat kommunikasiyalarının bərpasının, iqtisadi əlaqələrin yaradılmasının Cənubi Qafqazdakı uzunmüddətli sülh və təhlükəsizliyə, o cümlədən inkişaf və integrasiyaya töhfə olacağını bəyan edib. Bu, Azərbaycanın bölgədə sülh siyasətinin tərkib hissəsi və gələcəyə baxış konsepsiyasının mahiyyətidir. Müharibədən sonra yeni reallıqları nəzərə alaraq Azərbaycan 3+3 formatını təklif etmiş, ölkəmizin bu təşəbbüsü, Ermənistan istisna olmaqla, regionun digər dövlətləri (Gürcüstan, Rusiya, Türkiyə, İran) tərəfindən dəstəklənmişdir. Müharibədən bir neçə il keçməsinə baxmayaraq, Ermənistan hələ də Cənubi Qafqazda Azərbaycanın yaratdığı geosiyasi reallığı qəbul edə bilməmiş, azərbaycanofobiya, türköfobiya və revanşizm məzmunlu ritorika Ermənistanda iqtidarla müxalifəti birləşdirən yeganə amilə çevrilmişdir. Bu həm də son otuz ildə Ermənistana rəhbərlik etmiş hərbi-siyasi xunta rejimi

rəhbərlərinin, siyasi cəhətdən qeyri-yetkin, qeyri-adekvat və irrasional birinin bütöv bir cəmiyyətə bəxş etdiyi fəlakətin mənzərəsidir. Revanşizmin hətta səsləndirilməsinin belə Ermənistan üçün nə qədər fəlakətli ola biləcəyini deyən Prezident İlham Əliyev müxtəlif səviyyəli çoxsaylı görüşlərində bu ölkəni bölgədə yaranmış geosiyasi reallıqları qəbul etməyə, regional inkişafa töhfə verməyə dəvət edib və bu vəziyyəti Ermənistan Respublikası üçün itirilmiş 30 ildən sonra son şans kimi dəyərləndirib. Yeni reallıqlar onu tələb edir ki, hazırda Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Azərbaycanın hərbi-siyasi qələbəsi ilə bitdiyi üçün vaxtilə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli üzrə yaradılmış ATƏT-in Minsk qrupuna üzv dövlətlər, xüsusən də ABŞ, eyni zamanda Rusiya, Türkiyə, Avropa İttifaqı Cənubi Qafqazın bu iki dövləti arasında münasibətlərin normallaşması, icmalara iki xalqın yanaşı yaşamağı izah etmək istiqamətində səy göstərə bilərlər (7). Bu cür yanaşma uzun illər guya iki xalqın yaxınlaşmasına səy göstərən, daha çox qarşılıqlı güzəştlərdən danışan, münaqişənin nizamlanması istiqamətində isə səmərəsiz fəaliyyəti ilə yaddaşlarda qalan ATƏT-in Minsk qrupunun, postkonflikt dövründə də mövcudluğunu saxlamağa çalışan, lakin bundan sonrakı fəaliyyətlərinin nədən ibarət olacağını deməkdə çətinlik çəkən bir qurumun fəaliyyətində mühüm istiqamət ola bilər. Əslində, Ermənistandakı bugünkü mənzərə xalqların sülhə və yanaşı yaşamağa hazırlanması istiqamətində Azərbaycanın qarşılaşdığı ciddi problemlərdən biridir. Çünki uzun illər Ermənistan cəmiyyətində uydurma və saxta tarixə əsaslanan milli ideologiya dövlət səviyyəsində təbliğ edilib. Bu ideologiyanın əsasını milli kimliyin üstünlüyü, faşizm ideyaları, türkofofiya və azərbaycanofobiya təşkil edib. Uzun illər erməni cəmiyyətində azərbaycanlılara qarşı nifrət təbliğ olunub. Bu gün “azərbaycanlı” erməni siyasi lüğətində ən pis təhqirdir. Onlar bir-birini təhqir etmək istəyəndə bir-birini “azərbaycanlı” adlandırırlar. Bu cür saxta ideoloji təbliğatın nəticəsidir ki, indi erməni cəmiyyəti yeni reallığa uyğunlaşa bilmir və bu, həmin cəmiyyət üçün ciddi psixoloji faciədir. Son 30 ildə Cənubi Qafqazın bu iki dövləti arasında nəyin baş verməsindən asılı olmayaraq, Azərbaycan regionun və xalqların inkişafı naminə gələcəyə baxmağı təklif edir. Bununla bağlı olaraq Prezident İlham Əliyev dəfələrlə bəyan edib ki, istənilən potensial hərbi qarşıdurma riskini minimuma endirmək və ya aradan qaldırmaq üçün Azərbaycanın Ermənistanla sülh razılaşması üzərində işləməyə, sərhədlərin delimitasiya və demarkasiyasına ehtiyac var (8). Ölbəttə, bütün bu işlər birgə söylər tələb edir və bunlar birtərəfli qaydada həyata keçirilə bilməz. Bunun üçün Vətən müharibəsi dayandıqdan sonra Azərbaycan tərəfi birgə söylərə hazır olduğunu və etimad mühitinin yaradılması üçün Ermənistan tərəfə humanitar məsələlərlə bağlı bir neçə dəfə mühüm jest edib. Əvvəlcə, Azərbaycan tərəfi müharibə zamanı saxlanılanların hamısını, o cümlədən Ermənistan qoşunları qaçıb gedərkən tərk edilən mülki şəxsləri dərhal azad edib. Beləliklə, təhlil göstərir ki, bugünkü Ermənistan Qafqazın əsl mənada siyasi “nekroz”udur. Nə Ermənistanın hazırkı vəziyyəti, nə də bu ölkənin siyasətçilərinin “iltihabi” ritorikası bundan sonra davam edə bilməz; bu toplum ya ağır bir katarsisdən keçərək regiondakı integrasiya proseslərinə qoşulmalı, ya da bir dövlət kimi, öz varlığını məhv etməlidir. Azərbaycanın Cənubi Qafqazda və Xəzəryanı bölgədə yaratdığı yeni reallıqların elmi mahiyyəti məhz bu zərurəti qaçılmaz etmişdir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Güclü liderin qurduğu dövlət də güclüdür. “Azərbaycan” qəzeti, 11 yanvar 2022-ci il, № 009
2. Heydər Əliyev-İlham Əliyev: Müasir Azərbaycanın liderlik fəlsəfəsi və dövlətçilik təcrübəsi (müəllif heyəti). Bakı, Elm və Təhsil-2023, 345 s.
3. Adıgözəlov Z. “Azərbaycan Respublikasının Avropa ölkələri ilə siyasi əlaqələri (1991-2006). Bakı, 2015, səh. 196
4. Məmmədzadə İ., Həsənov S. Heydər Əliyev-İlham Əliyev: Sabitlik, Qələbə və Böyük Qayıdış. Bakı, Elm və Təhsil, 2002, səh 137
5. Həsənov Ə.M. Xəzər-Qara dəniz hövzəsi və Cənubi Qafqazın geoiqtisadiyyatı: Azərbaycanın enerji siyasəti. Bakı, 2016
6. İsmayılov M. İnformasiya müharibəsində qələbə — Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev. Bakı, 2021, 310 səh, səh 36.
7. Müasir Azərbaycanın liderlik fəlsəfəsi və dövlətçilik təcrübəsi (müəllif heyəti). Bakı, 2023. Bakı, Elm və Təhsil, 348 səh.

8. Vətən müharibəsi tarixi. Şəxsiyyət faktoru. Bakı, Şərq-Qərb, 2021, 345 s.

АЗЕРБАЙДЖАН КАК АКТОР НОВЫХ РЕАЛИЙ НА ЮЖНОМ КАВКАЗЕ И В ПРИКАСПИЙСКОМ РЕГИОНЕ

Асадулла Сулейманов

Резюме. В статье рассматриваются актуальность и значимость политических процессов, происходивших на Кавказе за последние десятилетия XXI века и определившие новые цели во внешней политике силовых стран региона. Начиная именно с Азербайджана была заложена надежная концепция развития и сотрудничества, идеологическая мудрость, прогрессивные идеи и прочные основы государственности. Соответственно, политическая роль Азербайджана на Южном Кавказе и в Прикаспийском регионе стала образцом в стратегии развития государств.

Ключевые слова: геополитика, государство, национальные интересы, Южный Кавказ, стабильность, Каспийский бассейн, транспортные коридоры, энергетические ресурсы

AZERBAIJAN AS AN ACTOR OF NEW REALITIES IN THE SOUTH CAUCASUS AND THE CASPIAN REGION

Asadullah Suleymanov

Abstract. The political processes taking place in the Caucasus in the last decades of the XXI century have set new goals in the foreign policy of the Centers of power and the countries of the region. It is fully justified that this process has realized a new political acting factor determined by the rational power of Azerbaijan. Because the most reliable concept of development and cooperation was established precisely with the political will, ideological wisdom, progressive ideas, starting from Azerbaijan, and finally with solid foundations of statehood. Therefore, both in the South Caucasus and in the Caspian region, Azerbaijan has played an important role in the development strategy of the states by gaining political actorship. In this regard, the article is of particular relevance and importance.

Keywords: geopolitics, state, national interests, South Caucasus, stability

Rəyçi: s.e.f.d., dos. Sənan Həsənov